Under sit Ophold i Indien havde Nellie af og til besøgt Holland og andre evropæiske Lande, var ogsaa kommen i Berøring med de ypperste Ledere af den socialistiske Bevægelse og var truffen sammen med Mennesker, der enten frivilligt, i Følge deres Overbevisning om økonomiske Forhold, havde forladt deres Hjemstavn eller var blevne udviste.

Et nyt Sjæleliv var begyndt for hende, og fra nu af holdt hun sig ikke tilbage fra *bevidst* og *systematisk* at gøre Propaganda for et nyt Samfund, grundet paa nye Bestemmelser om Produkternes og Arbejdets Fordeling, Veje, ad hvilke der tilsigtedes mere social Lighed og Retfærdighed.

(Fortsættes).

Dansk Kvindesamfunds Møde

i Gaar i Odder*) havde samlet ca. 200 Deltagere.

Forstander *Dolleris* indledede og bød velkommen.

Efter Sangen »Et jævnt og muntert virksomt Liv« talte Højskoleforstander *Grønvald Nielsen*: Jeg vil gaa ud fra Alvilde Prydtz' Bog »Gunver Thorsdatter til Hærø«. Grundtonen i Bogen er denne: »Hjælp mig, Gud, Havet er saa stort og min Baad er saa liden!« Handlingen foregaar højt oppe mod Nord paa den lille Hærø, hvor Mændenes Handlekraft var lammet; men to stærke Kvinder, Gunver og hendes Moder, tog fat og udrettede meget godt. Taleren skitserede Indholdet af Bogen — de vege Kvinder, der fik deres Meninger og deres Medicin af Lægen; Gunvers resolute Rejse til Kristiania for at redde sin Kæreste, som var ved at falde; hun træffer ham i et Svirelag og mander ham op til at tage fat; Gunvers Forhold til Sorenskriver Falk, som hun purrer ud af hans Hi og faar til at tage fat paa Livet, o. s. v. Gunver arbejder selv ude i Livet; hun arbejder blandt Husmands- og Fiskerkonerne; hun lærer dem, hvad frisk Vand og frisk Luft betyder for et Hjem, o. s. v. Under dette Arbejde lærte hun, at det allerstørste i Verden kan gøres ganske stilfærdigt, og gøres af enhver. Forholdet til sin forlovede bryder hun, da han atter falder. Bogen slutter med, at hun sætter Livet til ved at redde nogle Fiskere. Da gribes Sorenskriveren af hendes Storhed; han kaster sine Vinflasker i Elven, og han søger Gunvers Moder og taler med hende om Gunver, og de enes om at fortsætte Gunvers store Kærlighedsgerning paa den lille Ø.

Vi maa vel sande med Gunver, at Havet er saa stort, saa stort, og vi saa smaa, og det samme gælder vel Kvindesagen — en Sag saa stor saa stor — men den enkeltes Kræfter er saa smaa. Sorenskriveren havde været aandelig vaagen, men var gaaet i Staa, og har den enkelte eller en Slægt været vaagen og er gaaet i Staa, saa skal der stærkere Kræfter til end til en Nyvækkelse. Sorenskriveren var bleven Tilskuer; han vilde ikke sætte Kræfter ind paa at tage Tag i Livet. Lad os passe paa alle, at vi ikke bliver Tilskuere, at Slægten ikke bliver Tilskuere, at vi ikke taber Lysten og Trangen til at være med i Livets Strid — Striden for Livet Gunvers Livsanskuelse var, at Verden ikke var skabt færdig, at der endnu var meget at gøre, og hun tog dette Arbejde op blandt sit Hjems fattige. Alle kan staa i Forhold til det største i Verden ved at tage sit Arbejde op og ved at vende Sindelagene til det bedste, saa Smaafolk faar Livskraft til at sætte Livet ind paa at gøre godt, gøre sin Pligt. Gunvers Liv var et sandt Arbejdsliv.

Det største i Verden er ikke forbeholdt nogle enkelte, men kan gøres af enhver. Dette trænger vor Ungdom til at lære; det gør den ikke vigtig. Gunver satte Livet til; det er vemodigt; men det var stort. Gid Tanken om at være med i Kampen for det gode, være med til at løfte, maa trænge ind i vor Ungdoms Hjerter; det vil gøre dens Liv bedre og rigere. *Gunver døde; men hendes Gerninger levede efter hende og anspored andre til at tage fat.* Gid den Lidenskab: at maatte være med til at gøre godt, maa vokse, at den Bevægelse, som har skabt dette Møde, som her og i Nabolandene allerede har udrettet saa meget godt, ogsaa maa vokse og sejre; thi saa bliver det, som Bjørnstjerne Bjørnson siger, »den civiliserede Menneskehed en Gang til«.

Efter Sangen »Vaaren er i Luften« talte Fru *Laura Kieler*: Jeg vil tale om, hvad vi Kvinder maa gøre for at værge den kommende Slægt, afværge det onde, der truer vore Børn. Jeg vil gaa ud fra det gamle Ord, at Manden udtrykker Forstanden og Kraften, Kvinden Hjertets Kraft. Denne »Mandens Tale« i Skaaltaler er jo at sætte Kvinden som Nr. 1 og gøre hende til den bedre Halvdel. Jeg tror forøvrigt ikke denne Tale, tror ikke, at Gud har skabt Kønnene saa forskellige. Det er fejl, naar Mændene har den store Indflydelse fremfor de gode Kvinder. Men i de gode Hjem har Kvinden den store Indflydelse.

Jeg vil tale om Skolen; den kan være god. Jeg angriber ikke Lærerne, men Systemet, idet Skolen lægger for megen Vægt paa Kundskaber og for lidt paa den etiske Uddannelse af Sjælelivet. Her gøres Uret, her maa Skolen hjælpe Hjemmet, hjælpe Moderen, der vil værne og udvikle Børnenes Hjerter, ikke alene Pigernes, men ogsaa Drengenes. Det forlanges i Amerika og England, at Lærerne ikke alene er dygtige, kundskabsrige Mænd, men tillige Gentlemen, saa det maa ske, at hvad vi ønsker ind i vort Folks Liv, maa vi have ind i vore Skoler. Drengene maa have Lærere, som de i alle Henseender ser op til, saa Aanden i vore bedste Højskoler bliver Aanden i alle vore Skoler. Her maa Forældrene, særlig Mødrene, træde til og forlange, at det, vi ønsker indpodet i vore Børn, maa vi forlange af vore Lærere. Men naar Børnene kommer fra Skolen, kommer ud i Livet, kommer til København, ud i Livets Fare, har vi Mødre saa gjort, hvad vi burde, for at forberede vore Børn paa Livet, som de kan møde? Vi Mødre maa overvinde vor Skyhed og tale rent ud til vore Børn om alt, hvad der kan møde dem, ellers gør vi Synd mod vore Børn.

Og saa er der vor Literatur. Grænsen mellem de gode og slette kan være haarfin. Men det herskende literære Parti her i Landet har lukket til for det bedste af den engelske Literatur, medens de med den for Danskerne lette Formsans har haft let ved at efterligne den fremmede naturalistiske Skole uden at fylde med eget Indhold. Men det er Kvinderne, der har Skylden; det er dem, der læser vor Skønliteratur. Lad os Kvinder holde den slibrige Literatur og de slibrige Aviser ude af vore Hjem. Vilde Kvinderne ikke taale sligt i Literaturen og paa Teatret, var det dødt. Vi Kvinder maa have det moralske Mod at protestere.

Det er ikke saaledes, at jeg vil sige, at Danskerne er mere usædelige end Nordmænd og Svenskere; men Danskerne er et æstetisk Folk, og det er Faren, idet man af Hensyn til den smukke Form undskylder det daarlige Indhold. Den slibrige, umoralske Literatur har ødelagt Frankrig Demoralisation har magtstjaalet det franske Folk og taget dets Kraft, baade legemligt og sjæleligt. Derfor vil jeg have Lov til at sige, at enhver god Moder maa være med, maa overvinde sig selv, saa hun kan være med i Kampen mod det farlige, der truer vore Børn og vort Samfund. Og gaar det op for Kvinderne, hvad »Dansk Kvindesamfund« vil, er jeg overbevist om, at de vil sige: Vi vil, vi *vil* være med i dette Arbejde, i denne Kamp! Kvinderne bør have Plads i Skolekommissioner, Fattigkommissioner osv.; der trænges der til deres Evner og deres Hjælp.

Indtrængende vil jeg bede alle Kvinder: Slut Eder sammen paa hvad Maade, I selv kan! Slut Eder sammen om at bevare Eders Børn! En ren Sjæl i et rent Legeme, det giver den enkelte og Samfundet den største Kraft.

Pastor *Malling* sluttede med at udtale: Det største kan ikke enhver gøre; dertil hører en Forberedelse; det største udføres ikke, er ikke udført i Verden af Historiens store Mænd og Kvinder. Det store, det største, udføres af jævne Folk. Dette at være med i det ægte store, derom kan alle kaploebe, deri er jeg enig med Grønvald Nielsen. Men vi er jo faa og saa smaa. Jeg vil sige hertil: Danmarks Heders Beplantning blev begyndt med eet Spadestik, og vi kan alle gøre et Spadestik. Jeg er vis paa, at vi kan gøre Spadestik i Hjemmene. Det er vigtigt, at de unge kender Faren, naar de gaar bort fra Hjemmene; men endnu vigtigere er det, at de har faaet Kraft til at modstaa Faren. Det er fra Hjemmene, Kraften skal udgaa. — Jeg vil lægge min indtrængende Opfordring til Talernes om at slutte os om Kvindeforeningen, takke Foreningens energiske Bestyrelse her i Odder, der har taget den ingenlunde lette Opgave op, at rydde op i Aarhundreders tykke Lag af Fordomme, og takke Talerne, Grønvald Nielsen og Fru Laura Kieler, for det modige Arbejde, de har taget op.

Det vellykkede Møde sluttede med Sangene: »I alle de Riger og Lande« og »Jeg kører frem gennem Straalefryd«.

*) Af »Odder Folkeblad« for 9. April.

Et Brev.

Fru Redaktør.

Jeg kunde have Lyst til at fremsætte et Forhold i Anledning af Diskussionen mellem *Filantrop* og Fru *Aggersborg*.

I vor Kirkeby, en temmelig stor Landsby med Station, bor der en Kone, som nu er henimod 60 Aar gammel; hun har i sine unge Dage været gift og havde, saa vidt jeg ved, to smaa Piger, da hendes Mand døde. Efter den Tid blev hun i mange Aar beskyldt for, at Mandfolk gik til hende for Betaling. Hun fik flere Børn, som havde forskellige Fædre; iøvrigt var hun Vaske- og Rengøringskone, og dertil var hun dygtig. Sine Børn opdrog hun som andre fattige Folk. De to Piger er forlængst gifte; hun har endnu en Dreng hjemme, som er en 10 à 11 Aar. Nu har der i mange Aar ingen Tale været om hende. For en tre, fire Aar siden fik hun en ældre Kone i Pleje, som Sognet betaler for, saa nu gaar hun ikke saa meget ud, men har derimod en Del at bestille med at spinde og strikke.

En Enke, som bor i samme Hus, og med hvem hun har fælles Forstue, har udtalt til mig, at naar hun om Vinteren kom sent fra sit Arbejde, og hendes egen Stue var kold, gik hun gerne ind og satte sig lidt hos de andre to, for der var altid lunt og godt.

Hvor dybt mon denne Kvinde var sunken, dersom hun var bleven tvungen ind under Prostitutionssystemet? De, der gik til hende, anses ligefuldt for hæderlige Mænd, medens hun alene er bleven et Udskud. Er det retfærdigt?

R.

Kvindeklubbernes Stilling til de sociale Spørgsmaal i Amerika.

Ved *Johanne Münter*.

(Fortsat.)

IV.

I *Ny York* har man en Klub for de kvindelige studerende, som blev organiseret i 1896 med et Medlemsantal af 150. Formaalet for denne Klub er at give rentefri Laan til Studenter og studerende, ogsaa til dem, der studerer ved andre Kollegier, og i det Hele at fremme Kvindens videnskabelige Opdragelse. Klubben virker for at give Rejsestipendier til de Studenter, der er demitterede med Udmærkelse. Denne Klub er indlemmet i Ny Yorks Statsforbund ligesom i Nationalforbundet.

Nationalligaen for Sammenslutning af »De unge Arbejderskers Foreninger« har flere Forgreninger, nemlig i Ny York, i Massachusetts, i Connecticut og i Pennsylvanien. Klubberne støtter sig til det tredobbelte Princip »*Selvstyre*, *Selverhverv* og *Sammenslutning*«. I Ny York tæller denne Association 2,000 Medlemmer. Deres Møder er altid om Aftenen, og Fagmænd holder da ofte Foredrag over literære eller praktiske Emner. Der findes Biblioteker, og der sørges tillige for Fornøjelser og Adspredelser. En af disse Klubber har en Filialklub: den otte og tredivte Gades Klub »Hjemmenes Cirkel«. Medlemmerne af denne er unge, gifte Kvinder, og deres Program er Økonomi samt de borgerretslige Vilkaar, som berører Familjen.

Eksempelvis kan vi tilføje Udgifterne for den otteogtredivte Gades Klub, nemlig 160 Kr. om Maaneden for 200 Medlemmer. Der gives Undervisning i Literatur og Husgerning i de fleste af disse Klubber, og denne Undervisning er meget søgt. For at nævne nogle Navne af denne Klubrække (tilfældig valgte ud af den lange Liste) saa er der: »Industriforeningen, »Forsøgsklubben«, »Fremskridtsforeningen«, »Den anden Gades Klub«, »Vedbendeklubben«, Klubben »Fjern og Nær«, »Udsigtshøjens Klub«, »Foretagsomhedsklubben«, »Standhaftighedsklubben«, »GensidigHjælpeforening«, »Arbejderpigernes Klub« o. s. v.

Hertil hører endnu nogle Filialklubber udenfor Byen i Staten Ny York: »Venskabsklubben«, »Myrtheklubben«, »Gensidig Hjælp« o. s. v.

I Chicago er en større Klubassociation. Den optager kun Klubber, der har Selvstyre og bestaar ved egne Midler. Associationen leder en kvindelig Bankforretning med det Formaal at skabe et Centrum, hvor dygtige Kvinder kan sikre sig en midlertidig eller vedvarende indbringende Beskæftigelse uden at betale en ublu Kommission til merkantile Agenturer. Forretningsmænd sender ofte Bud til Banken, naar de ønsker Ekstrahjælp eller nogen af deres eget Personale har faaet Forfald. Kun de, der har Referencer, kan faa Stillinger, med mindre de har været i Banken i længere Tid. Denne Institution er meget søgt.

Mange af de Klubber, som hører til Chicagoassociationen, er oprindelig stiftede for at skaffe deres Medlemmer en billig Lunch. De har derpaa efterhaanden udvidet deres Program. Af alle disse »Lunch-Klubber« har »*Eftermiddagshvilen*« det største Medlemsantal. Den danner en Filial til »*Klioassociationen*«, under hvis Auspicier den stiftedes i Maj 1894. Medlemmerne er Stenografer, Kugleskrivere, Kasserere, Skrivere, studerende i Handelsakademier eller i Kunstakademier, Lærerinder og Modehandlerinder. Afgiften er 1 Krone maanedlig. Der er Kursus i Literatur, Stenografi, Historie, Tegning, Sprog, Kogning, Skrædderi, Syning og Modepynt. Forholdet mellem »Klioassociationen« og »Eftermiddagshvilen« er meget venskabeligt.

I *St. Louis* findes »Selverhververnes Selvopdragelsesklub«, som stiftedes i 1889. I de 4 Uger i Februar 1898 var Tilstrømningen i alle deres Forgreninger 5044 Medlemmer. Der holdes Foredrag i Fysiologi, Mekanik, Arkitektur, Literatur, Historie, Geografi og Sprog. I denne Klub kan ogsaa Mænd blive Medlemmer. For Kvinder og Børn gives specielle Kursus i Kogning og Husgerning. Som en Sag af Interesse refererer Associationen, at 150 Børn, som er Medlemmer af Husgerningsklasserne, har deponeret Smaasummer i Firskillings-Sparekasserne. Hver Søndag Eftermiddag gives en Concert, ved hvilken de bedste Musikere i Byen gratis medvirker.

»*Arbejdspigernes Liga*« i *Dayton, Ohio*, har 798 Medlemmer, af hvilke de fleste har Beskæftigelse i Fabriker. Af disse 798 Medlemmer deltager de 699 i Undervisningen. Lunch serveres fra Kl. 11½ til Kl. 1, og en god Lunch kan faas fra 40 til 60 Øre. Denne Liga dannes af 3 Klubber.

»*Allianceklubben*« i St. Louis har